

Ochrona
krajobrazu i zachowanie
bioróżnorodności

F

1. Wstęp

Pod pojęciem krajobrazu rozumiemy zewnętrzny wygląd części powierzchni ziemi w danym miejscu. Krajobraz ma określoną strukturę, spełnia pewne funkcje i posiada specyficzne wartości. W ujęciu wielkoobszarowym wyróżnia się krajobrazy naturalne, wykształcone pod wpływem środowiska (natury) i krajobrazy kulturalne, wytworzone pod wpływem oddziaływań człowieka. Podział ten nie jest ostry, gdyż „czyste” krajobrazy naturalne praktycznie już w Polsce nie występują, a krajobrazy kulturalne obok oddziaływań człowieka są oczywiście kształtowane przede wszystkim pod wpływem środowiska.

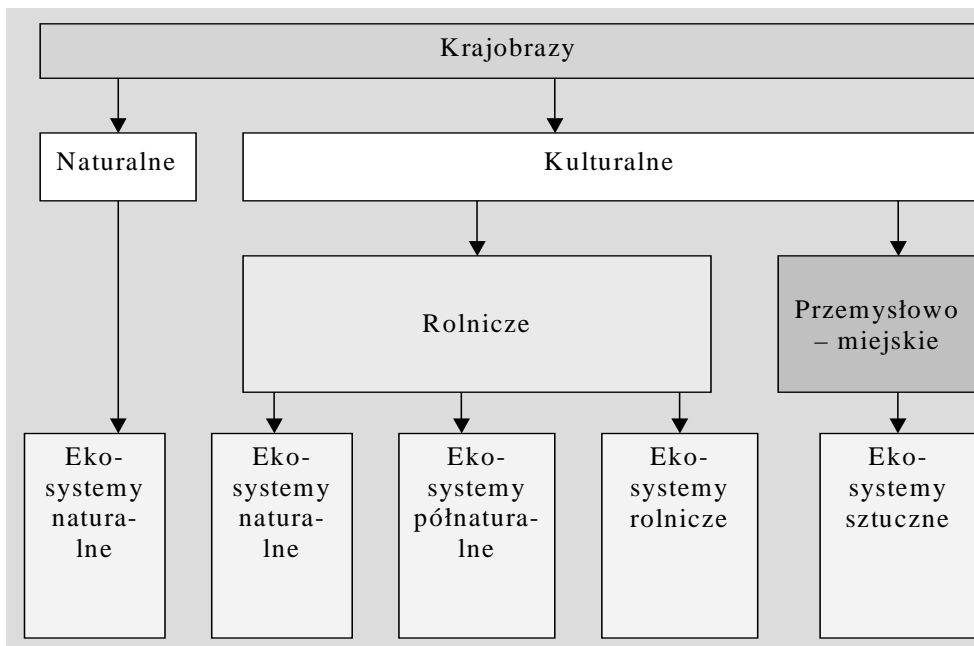
Najmniejszą jednostką strukturalno - funkcjonalną krajobrazu jest ekosystem. W uproszczeniu wyróżnia się cztery podstawowe rodzaje ekosystemów: naturalne, półnaturalne, rolnicze i sztuczne. Podział ten, tak jak w przypadku krajobrazów, nie jest ostry, gdyż poszczególne ekosystemy mogą na siebie „zachodzić”. Warto zauważyć, że ekosystemy naturalne mogą występować zarówno w krajobrazie naturalnym jak i w krajobrazie wiejskim, a nawet zupełnie wyjątkowo w krajobrazie przemysłowo-miejskim.

Bioróżnorodność jest jedną z cech krajobrazu i polega na jego strukturalnym zróżnicowaniu. Dla zachowania bioróżnorodności najcenniejsze ekosystemy i krajobrazy są objęte prawnymi formami ochrony przyrody:

- ✓ ochrona obszarowa, którą objęte są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki

krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu,

- ✓ ochrona gatunkowa roślin i zwierząt,
- ✓ ochrona indywidualna, obejmująca: pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Podział krajobrazów i ekosystemów

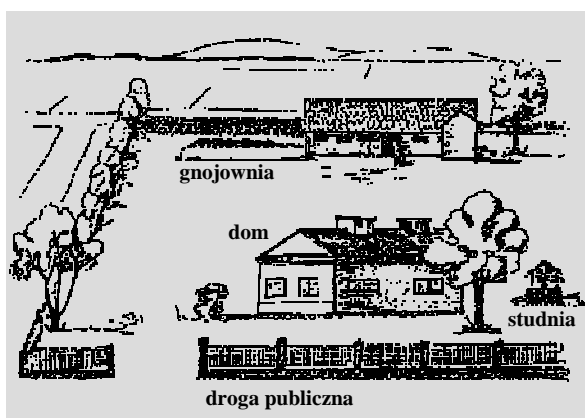
Parki narodowe i rezerwy przyrody, wraz z ich otulinami, wyróżniają się szczególnymi wartościami naukowymi i kulturowymi, są objęte szczegółowym planem ochrony.

Natomiast w parkach krajobrazowych i na obszarach chronionego krajobrazu głównym celem jest uchronienie przed zniszczeniem i degradacją wartości przyrodniczo-krajobrazowych, aby mogły spełniać funkcje turystyczne i rekreacyjne. Sposób gospodarowania rolniczego na tych obszarach powinien zapewniać stan równowagi ekologicznej różnych ekosystemów na danym obszarze.

Gospodarstwo stanowi wyodrębnioną jednostkę określonego ekosystemu ale jest z tym ekosystemem ściśle związane. Struktura i funkcje gospodarstwa powinny być dostosowane do rodzaju ekosystemu, w którym gospodarstwo jest położone. Zawsze jednak należy pamiętać o trzech podstawowych celach gospodarstwa: produkcyjno-ekonomicznym, ekologicznym i społecznym. W ramach celu ekologicznego gospodarstwo musi chronić wodę, glebę, powietrze i bioróżnorodność oraz inne walory krajobrazu.

2. Zagroda wiejska w krajobrazie

1. Gospodarstwo rolne niezależnie od obszaru, na którym jest zlokalizowane, poza spełnianiem funkcji produkcyjnych powinno współtworzyć krajobraz. Lokalizacja gospodarstwa i jego infrastruktura oraz działalność związana z produkcją rolną powodują zewnętrzne skutki dla innych ekosystemów i krajobrazu jako całości.
2. Gospodarstwo powinno być tak zlokalizowane i urządzone, aby nie naruszało estetyki krajobrazu, a działalność produkcyjna nie była uciążliwa dla otoczenia i środowiska.
3. Usytuowanie budowli rolniczych oraz urządzenie zagrody powinno być zgodne z decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz z programem sanitacji wsi, opracowanym przez samorząd gminny w zakresie polityki ekologicznej.

Przykładowa zagroda wiejska

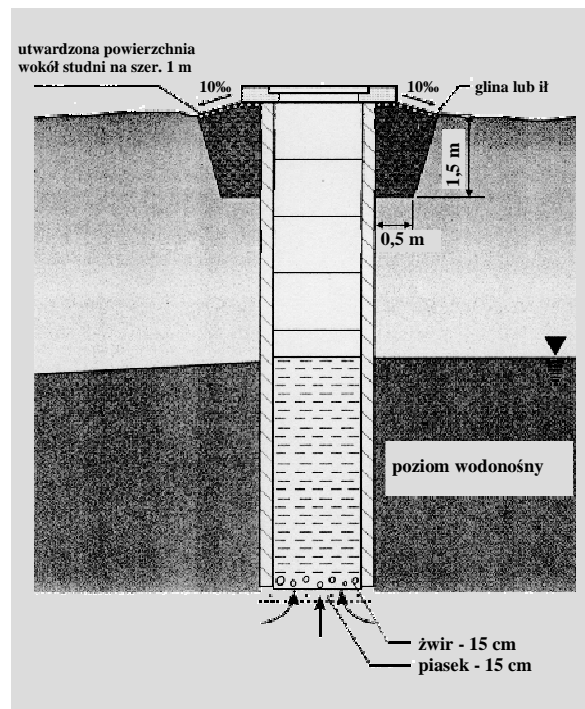
4. Obejście gospodarskie swoim wyglądem powinno harmonizować z otoczeniem, a rolnik czuć się odpowiedzialnym za piękno środowiska, które jest w zasięgu jego bezpośredniego oddziaływania.
5. W szczególności rolnik - właściciel musi dbać o pomniki przyrody (stare drzewa, głązy) i zabytki historyczne, w tym sakralne, znajdujące się zarówno na terenie zagrody wiejskiej jak i w obrębie gruntów należących do gospodarstwa.
6. Zagospodarowanie przestrzenne zagrody wiejskiej powinno być podporządkowane wymaganiom ochrony środowiska oraz zdrowia i bezpieczeństwa ludzi i zwierząt żyjących w gospodarstwie.
7. Budynki gospodarskie muszą spełniać warunki użytkowe zgodnie z ich przeznaczeniem oraz posiadać wyposażenie i urządzenia chroniące przed zanieczyszczeniem wody, gleby i powietrza oraz przeciwpożarowe.
8. Usytuowanie budynków i urządzeń całego gospodarstwa powinno stwarzać bezpieczne warunki życia dla rodziny rolnika, osób w nim zatrudnionych oraz sąsiadów.
9. Urządzenie zagrody należy rozpocząć od wydzielenia części gospodarczej podwórza od części mieszkalnej. Lokalizacja budynku mieszkalnego w stosunku do obiektów gospodarczych powinna być zgodna z warunkami zabudowy i zagospodarowania terenu, wynikającymi z przepisów prawnych.
10. Budynki gospodarcze, uciążliwe dla otoczenia ze względu na ulatniające się z nich substancje odorowe, powinny być usytuowane po stronie zawietrznej względem budynku mieszkalnego, a ponadto wskazane jest odizolowanie ich pasem zieleni (drzew, krzewów).
11. Odległości otwartych zbiorników na płynne odchody zwierzęce o pojemności do 200 m³ oraz płyt gnojowych powinny wynosić co najmniej:
 - ✓ od otworów okiennych i drzwi budynków mieszkalnych na sąsiednich działkach – 30 m,
 - ✓ od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego – 50 m,
 - ✓ od magazynów pasz i ziarna – 10 m,
 - ✓ od granicy działki sąsiedniej – 4 m,
 - ✓ od silosów na zboże i pasze – 5 m,
 - ✓ od silosów na kiszonki – 10 m.
12. W części gospodarczej podwórza mogą znajdować się wybiegi dla zwierząt, utwardzony plac pod maszyny i narzędzia oraz odrębne pojemniki na śmieci, odpady organiczne i nieorganiczne (popiół, żużel, itp.).
13. W miarę możliwości powierzchnia podwórza w obrębie zagrody powinna być utwardzona, a wody opadowe odprowadzane lokalną kanalizacją deszczową, bądź wykorzystując naturalny spadek terenu do otwartych rowów.
14. Na obszarach bez wodociągu podstawową sprawą jest lokalizacja studni w obrębie zagrody. Studnia powinna być zlo-

kalizowana w miejscu, w którym nie zachodzi obawa zanieczyszczenia wody substancjami pochodzącymi z własnego gospodarstwa.

15. Odległość studni, dostarczających wodę do picia i na potrzeby gospodarcze, powinna wynosić – licząc od osi studni – co najmniej:
- ✓ do granicy działki i osi rowu przydrożnego – 7,5 m,
 - ✓ do budynków inwentarskich, zbiorników do gromadzenia nieczystości, silosów – 15 m,
 - ✓ do najbliższego przewodu rozsączającego kanalizacji indywidualnej, bez urządzeń biologicznego oczyszczania – 70 m.

Dopuszcza się sytuowanie studni wspólnej na granicy dwóch działek, w odległości mniejszej niż 7,5 m od granicy.

16. Przepływ wód podziemnych musi być w kierunku od studni do miejsc będących potencjalnym źródłem zanieczyszczeń (budynków inwentarskich, miejsc przechowywania odchodów zwierzęcych, szamba), nigdy odwrotnie.
17. Rodzaj i głębokość studni zależą od wielkości zapotrzebowania na wodę, sezonowych wahań lustra wody oraz kierunku przepływu wód gruntowych.
18. Zgodnie z obowiązującym prawem geologicznym projekt budowy nowej studni powinien być wykonany przez uprawnionego hydrogeologa.

Prawidłowo wykonana i zabezpieczona studnia kopana

19. Studnia wyłączona z użytkowania powinna być zasypana, najlepiej gliniastą glebą. Niedopuszczalne jest jej przeznaczenie na przydomowy śmietnik.

F

Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej

3. Bioróżnorodność w gospodar- stwie

20. Naturalnym siedliskiem unikatowych zasobów genowych są obszary, do których zalicza się: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, miedze, trwałe zadarnienia wzdłuż cieków wodnych, żywopłoty, skarpy, starorzecza, itp. Ochrona, utrzymanie i racjonalne użytkowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych i zwierzęcych, występujących na tych obszarach, ma na celu zapewnienie trwałości i optymalnej liczebności ginących gatunków roślin i zwierząt.

Oczko śródpolne

21. Należy przywrócić do naturalnego stanu wszelkiego rodzaju mokradła (bagna, torfowiska, strefy przybrzeżne rzek oraz zbiorników wodnych), aby mogły speł-

niać właściwe funkcje ekologiczne, do których zalicza się:

- ✓ poprawę i regulację retencji wodnej,
- ✓ przechwytywanie składników mineralnych spływających z pól do wód powierzchniowych,
- ✓ stwarzanie środowiska życiowego dla różnorodnej flory i fauny.

22. Mokrałda powinny być wykorzystywane jako naturalne, ekstensywnie użytkowane łąki lub całkowicie wyłączone z użytkowania rolniczego. Obszarów bagiennych nie należy odwadniać, gdyż ich przydatność rolnicza pozostanie i tak niewielka w porównaniu z ich funkcją ekologiczną i wartością przyrodniczą.

Naturalny teren wodno-błotny

23. Użytki ekologiczne, pomniki przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe należy uwzględnić w planie zagospodarowania przestrzennego i wykazywać w ewidencji gruntów w gospodarstwie. Obiek-

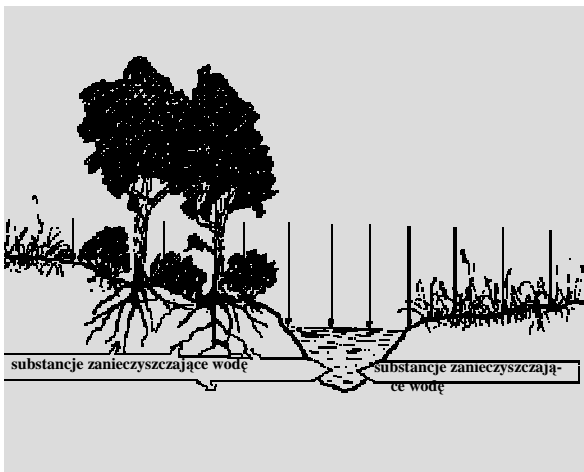
ty te powinny być objęte ochroną indywidualną.

24. Poza użytkami ekologicznymi wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi wyróżniają się trwale użytki zielone, na których zachowały się cenne półnaturalne zbiorowiska.
25. W celu zachowania różnorodności biologicznej na tych obszarach zaleca się ekstensywne ich użytkowanie polegające na:
- ✓ przywróceniu / utrzymaniu wypasu zwierząt,
 - ✓ dostosowaniu obsady zwierząt na jednostkę powierzchni (bydła, koni, kóz, owiec do określonego typu siedliska oraz składu gatunkowego porostu,
 - ✓ opóźnianiu terminów koszenia i wypasów w celu ochrony roślin i zwierząt (osypanie nasion, ochrona łągów),
 - ✓ niedopuszczaniu do inwazji roślinności drzewiastej lub trzciny w siedliskach bagiennych.
26. Zabrania się wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych oraz wzdłuż szlaków kolejowych.
27. Obszary cenne przyrodniczo będą skutecznie chronione pod warunkiem utrzymania na nich ekstensywnych form działalności rolniczej.
28. Gospodarstwa położone na obszarach przyrodniczo cennych lub w strefach ochronnych, mogą uczestniczyć w tzw. programach rolnośrodowiskowych, które są in-

strumentem finansowym w polityce rozwoju obszarów wiejskich.

29. Podstawowymi metodami zwiększenia różnorodności biologicznej na gruntach ornym są:

- ✓ wielogatunkowy płodozmian,
- ✓ zakładanie i pielęgnowanie śródpolnych pasów zadrzewień,
- ✓ utrzymywanie w należyтым stanie gruntów ugorowanych i odłogowanych.

Zadrzewienia śródpolne jako bariery biogeochemiczne